

Rodríguez-Yáñez, X.P.; Lorenzo Suárez, A.M. e Cabeza Pereiro M.C. (eds.), (2000): *Estudios de Sociolingüística, Linguas, sociedades e culturas, Volume 1,1, Bilingüismo*, Vigo, Servicio de Publicacións da Universidade de Vigo, 207 pp.

A recente aparición da revista *Estudios de Sociolingüística*, que editan X.P. Rodríguez-Yáñez, A.M. Lorenzo Suárez e Fernando Ramallo, vén satisfacer a crecente demanda de materiais sociolingüísticos que se está a experimentar neste eido. Trátase dunha publicación galega que nace co fin de dar acollida ás achegas de expertos nacionais e internacionais procedentes de ámbitos científicos diversos (antropoloxía, lingüística, psicoloxía, socioloxía, etc.) que comparten un interese común polo estudio das relacións entre linguas, sociedades e culturas. Un aspecto novidoso da publicación é que admite artigos en castelán, catalán, portugués, francés, italiano, inglés e galego. Créase así un novo foro de debate multilingüe, interdisciplinario e internacional ó servizo do público especializado.

O primeiro volume desta revista constitúe un monográfico sobre o bilingüismo, e contén os textos das conferencias que pronunciaron quince investigadores internacionais no *I Simposio Internacional sobre o Bilingüismo: comunidades e individuos bilingües (Vigo, 21-25 de outubro de 1997)*. Estas contribucións englóbanse en cinco áreas temáticas: *a construción da identidade nas comunidades bilingües, adquisición bilingüe e a linguaxe infantil, análise da conversa bilingüe, linguas en contacto e planificación lingüística e desenvolvemento*. Ademais destes bloques temáticos, este primeiro volume inaugúrase cun artigo que analiza a problemática do multilingüismo desde unha óptica global.

Suzanne Romaine, da Universidade de Oxford, con “Multilingualism, conflict, and the politics of indigeneous language movements” inicia este primeiro número reflexionando sobre a natureza socioestructural do conflito lingüístico, e enmarca a interpretación deste fenómeno nunha perspectiva sociolóxica. Como ben sinala esta experta, cando grupos sociais que manteñen relacións baseadas na desigualdade falan, por casualidade, linguas diferentes téndese a situar erroneamente a orixe dos problemas no emprego de diferentes códigos lingüísticos. Este prexuízo leva en ocasións a lexitimar políticas de imposición da lingua dominante que perpetúan as relacións de conflito entre os grupos. A autora conclúe sinalando a necesidade de políticas multilingües de cara á construción de sociedades máis igualitarias.

No traballo “Cultural identity and heteroglossia”, Joan A. Argenter, profesor da Universidade Autónoma de Barcelona, presenta unha reflexión acerca da complexidade das relacións entre variedades lingüísticas e identidade cultural en situacións de contacto lingüístico. O autor apunta a necesidade de aproximarse á investigación da función identitaria das linguas entendendo a identidade desde un punto de vista dinámico e multidimensional, en continua construción, fronte a perspectivas estáticas e simplistas que tradicionalmente consideraron a identi-

dade social dos individuos como resultado de procesos historicamente determinados.

Tamén trata o tema da identidade Peter Hans Nelde, do Centro de Investigación de Multilingüismo da Universidade Católica de Bruxelas, quen no artigo titulado “Identity among bilinguals: an ecolinguistic approach” se achega á problemática da identidade dos falantes de linguas minoritarias desde unha perspectiva ecolingüística. Ilústranos con estimulantes exemplos pertencentes á recente historia europea a posibilidade de que unha continxencia histórica provoque a “maiorización” da identidade bilingüe.

Por outra banda en “Cuando los hablantes se niegan a elegir: multilingüismo e identidad múltiple en la modernidad reflexiva”, Mauro A. Fernández, da Universidade da Coruña, pecha a discusión sobre a construción da identidade nas sociedades bilingües. Este autor enlaza a perspectiva constructivista da identidade cunha defensa clara da función identitaria dos usos lingüísticos, que con frecuencia se ve cuestionada por teóricos opostos a modelos explicativos funcionalistas. Partindo da teoría da modernidade reflexiva enunciada por Ulrich Beck e Anthony Giddens, Mauro Fernández entende as linguas como cristalizaciones de múltiples actos de identidade, constituíndo simultaneamente actos de identidade e fontes de identidade social.

Abordando a temática da *adquisición bilingüe e a linguaxe infantil*, Christine Deprez, da Universidade René Descartes-Paris V, firma un artigo titulado “Le jeu des langues dans les familles bilingues d’origine étrangère”, no que se sinalan as limitacións conceptuais da sociolingüística tradicional á hora de investigar o comportamento bilingüe das familias inmigrantes. A investigadora expón a necesidade de abordar as modalidades de tipo preferencial que se utilizan nas interaccións cotiás, abandonando a estricta separación “unha lingua/unha persoa”.

A problemática da *adquisición bilingüe* en nenos xordos vai ser analizada por Danielle Bouvet, da Universidade Lumière Lyon 2, no traballo “L’accès de l’enfant sourd à la parole: une situation particulière de bilingüisme entre une langue gestuelle et une langue vocale”. Neste artigo sinálase a importancia da aprendizaxe da lingua escrita ó permitirlle ó neno recoñecer e dominar as diferentes estruturas das linguaxes vocal e xestual.

Pechando a temática da *adquisición bilingüe e a linguaxe infantil* Charlotte Hoffman, da Universidade de Salford, estudia as diferencias das competencias bilingües e trilingües infantís no artigo titulado “Bilingual and trilingual competence: problems of description and differentiation”. Examinase a especificidade de aspectos relacionados con estas competencias como son a conciencia lingüística, a elección de lingua e a mestura de códigos, xunto coas estratexias de uso e aprendizaxe característicos dos individuos con competencias bilingües e trilingües. Cabe salientar os achados relacionados coa maior complexidade atopada na compoñente pragmática da competencia comunicativa dos trilingües fronte ós bilingües.

Alessandro Duranti e Jennifer F. Reynolds, da University of Salford, comezan o debate sobre a *análise da conversa bilingüe* achegando un traballo co título “Phonological and cultural innovations in the speech of Samoans in Southern California”. Neste artigo os autores abordan desde unha perspectiva etnográfica a alternancia de códigos nunha comunidade samoana asentada no sur de California. A aparición de determinadas innovacións fonolóxicas na fala dos

membros desta comunidade vai permitir establecer unha serie de indicadores de cambio cultural e de grao de asimilación á cultura dominante.

No artigo “Para um modelo do ‘code-switching’ e a alternância de variedades como fenómenos distintos: dados do discurso galego-português/espanhol na Galiza”, Celso Álvarez Caccamo, da Universidade da Coruña, propón un modelo de análise interaccional do cambio de código e establece unha diferenciación clara entre este fenómeno e o da alternancia lingüística. O cambio de código (CS) enténdese como un fenómeno comunicativo, fronte á alternancia de variedades lingüísticas (AL) que ten unha natureza estrutural.

Peter Auer da Universidade de Freiburg, por outro lado, aproxímase á análise da conversa bilingüe con “Why should we and how can we determine the ‘base language’ of a bilingual conversation?”. Por medio do rigoroso estudio de textos bilingües o autor cuestiona os límites que asumen os analistas para determinar cal é a “lingua base” dun fragmento de fala bilingüe e pon o acento no fenómeno da constante negociación da lingua por parte dos actores da interacción.

Canto ó *contacto lingüístico*, Ceil Lucas, da Universidade Gallaudet (Washington, USA) achega un interesante artigo titulado “Language contact phenomena in deaf communities”, no que aborda o fenómeno do contacto lingüístico en comunidades de xordos. Propón un modelo de análise no que parte das diferencias existentes no contacto entre dúas linguas de signos, fronte ó contacto entre unha lingua de signos e outra falada, abrindo ademais novas vías de investigación sociolingüística nas comunidades xordas.

En “El dialecto murciano como resultado del contacto lingüístico medieval castellano-catalán” Jordi Colomina i Castanyer, da Universidade de Alacant, fai unha interesante contribución ó estudio do contacto lingüístico fornecendo os resultados dunha investigación na que se estudian as circunstancias que provocaron o contacto lingüístico entre o catalán de Murcia e o castelán. As consecuencias do contacto entre as dúas linguas van ser contempladas a partir das contribucións do catalán meridional ó castelán.

Rematando coa temática do *contacto lingüístico*, Sarah G. Thomas da Universidade de Michigan, en “On the unpredictability of contact effects” amosa a dificultade de establecer modelos predictivos que expliquen o cambio lingüístico partindo das teorías da lingüística histórica. A autora emprega diversos exemplos para ilustrar as limitacións dos supostos teóricos do cambio e afirma que, no mellor dos casos, o lingüista só pode predicir a dirección do cambio se detecta que este se está a producir.

No eido da *planificación lingüística*, Louis-Jean Calvet da Universidade de Provence, asina un artigo titulado “Langues et développement: agir sur les représentations?”. Neste traballo despois de analizar a problemática da inseguridade lingüística no continente africano propón unha ampliación da concepción laboviana do termo, engadindo ás nocións de forma, status, imaxe e función identitaria, as de securización e insegurización. Segundo o investigador a intervención sobre as representacións que os falantes potenciais fan dunha lingua pode evitar o fracaso dunha política lingüística motivado polo seu rexeitamento por parte dos destinatarios.

Finalmente, Robert Chaudenson, do Instituto de Estudos Crioulos e Francófonos da Universidade de Provence, pecha a discusión sobre a *planificación lingüística* achegando un artigo titulado “Planification linguistique, droit à la

langue et developpement”. Chaudenson insiste nas dificultades que amosa a planificación lingüística en moitos países do continente africano e propón a idoneidade dos medios de comunicación audiovisuais para difundir a lingua oficial destes países nestes contextos.

Para resumir, pensamos que *Estudios de Sociolingüística* satisfai a crecente necesidade de foros de reflexión multidisciplinar das relacións entre lingua, sociedade e cultura, para un público, tanto nacional como internacional, especializado nestes temas. Esperamos que o nivel dos próximos números acade o desta primeira monografía sobre o bilingüismo e que os seguintes sigan nesta mesma liña de calidade e de variedade temática. Non podemos rematar tampouco esta recensión sen deixar de felicitar os editores e de animar ó público ó que vai dirixido por contar cunha nova revista que abre novos vieiros de investigación nesta disciplina.

Equipo de Investigación do Seminario de Sociolingüística da RAG
ANTONIO FERNÁNDEZ SALGADO
XAQUÍN LOREDO GUTIÉRREZ
MODESTO A. RODRÍGUEZ NEIRA
ISABEL SUÁREZ FERNÁNDEZ